

Høringssvar Temastrategi for frivillighet

Viken idrettskrets (VIK) viser til *“Utkast til Temastrategi for frivillighet med frist for innspill 31. desember”*.

Viken idrettskrets innspill er at de regionale frivillige organisasjonene må styrkes, og at kraften i organisasjonene benyttes, til å utvikle et mer bærekraftig samfunn i fellesskap.

VIK spiller inn ønske om at begrepene frivillighet, regionalitet og bærekraft tydeliggjøres og strukturen justeres.

Viken fylkeskommune ønsker å få svar på syv spørsmål.

1. Valg av hovedmål; treffer de utfordringene og mulighetene til frivilligheten i Viken nå og årene framover?
2. Forslag til andre hovedmål?
3. Valg av strategier; følger de opp hovedmålene på en tilstrekkelig måte?
4. Forslag til andre strategier?
5. Valg av prioriteringer; følger de opp mål og strategiene på en god måte?
6. Andre forslag til prioriteringer?
7. Forslag til aktuelle tiltak til en kommende handlingsplan?

Viken idrettskrets vil besvare disse kortfattet, men mener at det er noen fundamentale utfordringer med temastrategien som må avklares før idrettskretsen kan besvare spørsmålene mer utdypende. Viken idrettskrets anbefaler at fylkeskommunen omstrukturerer og omskriver deler av temastrategien. Vi bidrar gjerne mer hvis nødvendig.

Vi kommer tilbake til argumentasjon og noen løsningsforslag lengre ned i teksten.

Konkrete og initiale svar på de spørsmål som Viken fylkeskommune stiller.

1. Valg av hovedmål. Viken fylkeskommune har valgt mål 2,4 og 5 som de mest sentrale for temastrategien for frivillighet. *God livskvalitet og like muligheter, Omstilling og tillit, Sammen skaper vi Viken.* Disse tre målene passer godt inn i hvordan Viken idrettskrets ser på hva frivilligheten kan bidra med i den regionale planstrategien.
2. Viken idrettskrets har ikke andre forslag til hovedmål.
3. Valg av strategier; følger de opp hovedmålene på en tilstrekkelig måte? Her har VIK forslag til nye eller noe forandrede strategier. Våre to hovedforslag er: *“Å styrke regional frivillighet”* og *“Å styrke de regionale frivillige organisasjonenes mulighet til å delta i utviklingen av et bærekraftig samfunn.”* Vi presenterer en oversikt og argumentasjon i avsnittet *“Om strategiene”* nedenfor.
4. Idrettskretsen har forslag til andre strategier. Disse presenterer vi i avsnittet *“Om strategiene”* nedenfor.
5. Valg av prioriteringer. Vi mener at prioriteringene som presenteres i mange tilfeller er strategier – altså arbeidsmåter for å nå et mål, ikke prioriteringer i den forstand at

de sier noe om at en velger noe fremfor noe annet. Vi har forslag på hvordan en kan løse dette i avsnittet "Om strategiene" nedenfor.

6. Idrettskretsen har forslag til andre prioriteringer. Disse fremkommer i avsnittet "Om strategiene" nedenfor.
7. Forslag til aktuelle tiltak: Dette ønsker vi å komme tilbake til når en omforent strategi foreligger. Vi ser imidlertid for oss at idrettskretsens tiltak "Aktive lokalsamfunn" bør være med blant tiltakene.

Fire områder hvor temastrategien kan forbedres

Vi har valgt å strukturere våre tilbakemeldinger til fire områder, hvor vi mener at dokumentet kan forbedres og omskrives.

Disse fire områdene henger sammen, og gitt omarbeidelse, mener idrettskretsen at dette løfter og tydeliggjør strategien. Områdene omhandler 1) strategiene, 2) strukturen, 3) faktadelene om frivillighet og 4) måten bærekraft presenteres på.

1) Om strategiene: Å styrke de regionale frivillige organisasjonene og deres mulighet til å bidra til å utvikle et bærekraftig samfunn.

Temastrategien for frivillighet er fylkeskommunens arbeidsverktøy for å samarbeide med de frivillige organisasjonene. Formålet med strategien er å bidra til måloppnåelse av tre av den Regionale planstrategiens mål: *God livskvalitet og like muligheter, Omstilling og tillit, Sammen skaper vi Viken*. Disse målene skal igjen være med på å utvikle Viken til et mer bærekraftig samfunn.

Viken idrettskrets har to alternative forslag til hovedstrategier:

1. *Å styrke regional frivillighet,*
2. *Å styrke regional frivillighets mulighet til å delta i utviklingen av et bærekraftig samfunn.*

Disse to strategier handler altså om å styrke *organisasjonene* og deler av organisasjonenes aktiviteter. Begge strategiene er selvstendige og like viktige.

Regionalitet som implisitt strategi

Å styrke de *regionale* frivillige organisasjonene er viktig. Det er også noe som fremgår i fylkeskommunens første hovedstrategi (i sammendrag s. 5). Viken fylkeskommune er ansvarlig for hva som skjer regionalt innenfor sine oppgaver. Idrettskretsens formening er at fylkeskommunen skal styrke de regionale organisasjonene, for at *de* i sin tur kan styrke de lokale leddene. Fylkeskommunen skal ikke nødvendigvis bidra lokalt *fordi* noe skjer i Viken. Det finnes imidlertid eksempler i høringsutkastet hvor det synes som fylkeskommunen legger opp til dette, eksempelvis s. 12. Gitt at tiltaket ikke har regional betydning, må det være primærkommunens ansvar å støtte aktivitet og organisasjoner som finner sted lokalt.

Fylkeskommunen foreslår også at en skal bistå med å utvikle frivillighetsstrategier for kommunene. Det er bra, men da må også ansvaret for å støtte lokale tiltak ligge på kommunene.

Forslag til strategier

Idrettskretsen har tatt utgangspunkt i strategiene, virkemidlene og prioriteringene i høringsutkastet og mener at nedenstående forslag tydeliggjør arbeidet med å styrke regional frivillighet og muligheten til å delta i utvikling av et mer bærekraftig samfunn. Vi har valgt å skrive strategiene noe om og i tillegg foreslått "understrategier" (A1 – B2.).

A. Å styrke regional frivillighet:

A1. Å støtte organisasjonene:

- Styrke de regionale paraplyorganisasjonenes rolle som bindeledd til den lokale frivilligheten gjennom å bygge på paraplyorganisasjonenes syv roller
- Sikre langsiktighet og forutsigbarhet for frivilligheten i Viken gjennom driftsstøtte og partnerskapsavtaler
- Styrke det frivillige beredskapsarbeidet
- Ivareta prinsippet om en fri og uavhengig frivillighet
- Arbeide for å styrke medlemskap, deltakelse og aktiviteter som har blitt svekket i de frivillige organisasjonene under Corona-pandemien

A2. Å kommunisere og involvere:

- Bidra til å styrke de frivillige organisasjonene gjennom konferanser og veiledning
- Styrke organisasjonenes muligheter til å delta i regionale planer og politiske prosesser

A3. Å gjøre det enklere å være frivillig i Viken:

- Forenkle og samordne fylkeskommunens søknadsprosedyrer til frivilligheten
- Arbeide for en bedre samordning av nasjonale, fylkeskommunale og kommunale rammebetingelser for frivillig-feltet
- Sikre at fylkeskommunale lokaler kan tas i bruk av frivillige aktører

B. Å styrke regional frivillighets mulighet til å delta i utviklingene av et mer bærekraftig samfunn:

B1. Å benytte bærekraftsmålene som grunnlag for et utvidet samarbeid:

- Målrette støtteordningene, gjennom å støtte aktiviteter som fremmer prioriterte bærekraftsmål
- Legge inn mangfold, inkludering og integrering i søknadskriterier og tillegge disse vekt ved vurdering av prosjektsøknader
- Styrke fylkeskommunens samarbeid med innvandrersamfunn i Viken

B2. Å yte økonomisk støtte til innovasjon innenfor bærekraftsmålene:

- Bruke aktivitetsstøtte til prosjekter som har innovative formål

- Stimulere folkehelse-aktiviteter i regi av regionale frivillige aktører
- Bidra til å sikre at fritidsaktiviteter er tilgjengelige for alle, uansett økonomisk evne
- Arbeide for at organisasjonene øker mangfold og andelen flerkulturelle i styrer og tillitsverv

2) Om struktur

Strukturen i dokumentet bør i hovedsak forklare og beskrive nødvendig bakgrunnsdata for å forstå hvordan fylkeskommunen skal lykkes.

I tillegg til kapittel 2 og 3, handler det dermed om å forstå *regional frivillighet og bærekraft*. I høringsutkastet er disse to temaene spredt utover flere kapitler og avsnitt. Dette gjør det vanskelig for leserne å forstå sammenhengen. Også områdene som handler om demokrati, mangfold, inkludering, tilhørighet, tillit, bærekraft og samarbeid er spredt ut i flere avsnitt og kapitler. Alle disse områder er, etter idrettskretsens skjønn, bærekraftsmål.

Idrettskretsen foreslår en omstrukturering med tydeligere relasjon til de to hovedstrategiene: å styrke de regionale frivillige organisasjonene, og hvordan de frivillige organisasjonene kan bidra til et mer bærekraftig samfunn. Det første avsnittet kan omhandle den regionale frivilligheten (5). Det andre den regionale frivilligheten og bærekraft (6).

Forslag til struktur:

1. Forord
2. Frivillighet i Viken 2022 – 2025
3. Overordnet målstruktur
4. Strategi for en mer bærekraftig frivillighet i Viken
5. Om frivilligheten i Viken
6. Om en mer bærekraftig frivillighet
7. Fylkeskommunens virkemidler

3) Om frivillighet

Det aller meste av frivillig arbeid skjer gjennom organisasjoner. Det er gjennom samarbeidet med den organisert frivilligheten at fylkeskommunen over tid klarer å utvikle lokalsamfunn.

I høringsutkastet ser vi områder hvor vi mener dette resonnementet kan utvikles og utdypes. Det gjelder fremstillingen av fagliggjøringen av frivillige organisasjoner, og dermed ansatte. I tillegg savner idrettskretsen et resonnement om hvordan sosial kapital skapes gjennom organisert frivillighet, og hvordan dette står i forhold til uorganisert frivillighet.

Norge har svært stor frivillighet, samtidig som høringsutkastet flere steder tematiserer at det stadig blir vanskeligere å finne frivillige og om manglende ønske om å være frivillig. Er dette korrekt? I Frivillighet Norges Frivillighetsbarometer (2014) finnes følgende avsnitt: *“Andelen som faktisk bidrar frivillig – i stor eller liten grad – er høyere enn hva flertallet i befolkningen tror; et flertall (57 %) tror andelen i den norske befolkningen som gjør frivillig*

arbeid er under 40%. Flertallet i befolkningen tror altså at færre bidrar enn hva som faktisk er tilfellet.”

Frivillighetsbarometeret viste at mellom 2014 og 2020 har andelen frivillige variert mellom 62 og 67 prosent, med en (tilfeldig “korona-dipp” i 2021 til 55 %). Med det som bakgrunn er det ikke mulig å se noen negativ trend.

Innenfor idretten kan også en se at antall frivillige årsverk har steget fra 25 844 i 2006 til 34 960 årsverk i 2018.

Rapport fra NIH (Norske idrettslag: Utfordringer og strategier) viser også at det faktisk rapporteres om at det har blitt enklere å finne frivillige mellom 2002 og 2016.

Det går en fin grense mellom å se hvilke utfordringer en sektor har og å beskrive disse som problemer. Å finne frivillige har alltid vært en utfordring. Men er det et viktig poeng i frivillighetsstrategien?

Den samme typen problematisering gjøres ved at frivillige organisasjoner etablerer egne ansatte. Vil det svekke frivilligheten eller gjøre organisasjonene robuste nok til å *fortsatt* ha og rekruttere frivillige?

Ansatte vil i noen tilfeller, som data fra SSB viser, faktisk *styrke* frivilligheten. Det er altså ikke slik at ansatte per definisjon vil svekke en frivillig organisasjon, eller gjøre den dyrere. Det er i mange tilfeller en nødvendighet. Det vil også skape et bedre grunnlag for “Good governance”, som i sin tur skaper tillit, og dermed bærekraft.

Ofte likestilles ansatte med “administrasjon” eller “byråkrati”, og dermed skapes en negativ assosiasjon. Beskrivelsen kan like gjerne snus til at med ansatte jobber den frivillige sektoren bedre innenfor områder som prosjekter og økonomi, noe som ofte kreves for å kunne samarbeide med fylkeskommunen. I tillegg vil ansatte skape den kontinuiteten som er viktig for å etablere langsiktige partnerskap mellom ulike sektorer i samfunnet.

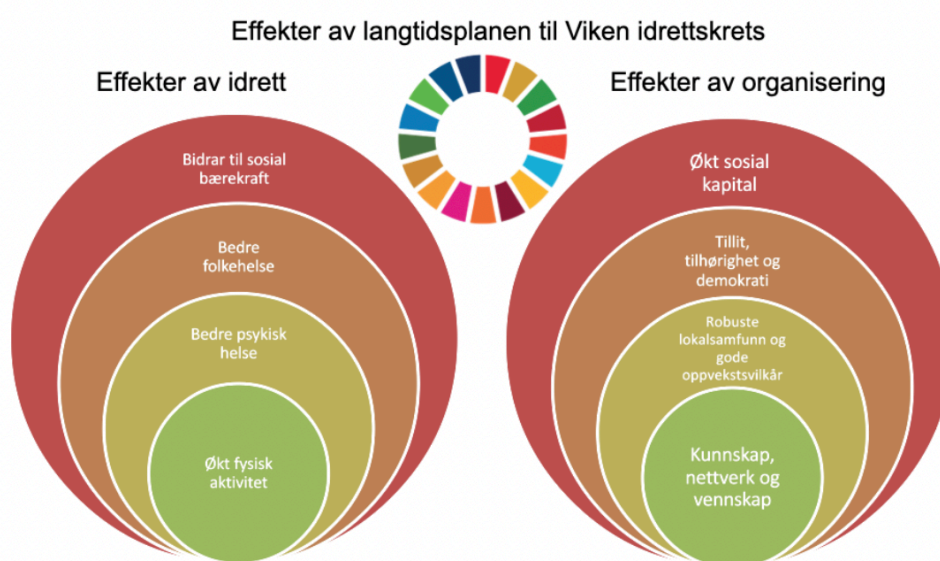
Satellittregnskapet for frivillighet viser at idretten i 2006 hadde 3851 betalte årsverk, mens den i 2018 hadde 6864 betalte årsverk. Samtidig hadde antallet frivillige ulønnede årsverk økt fra 25 844 til 34 960. De ulønnede årsverkene økte altså tre ganger så mye (med 9116) som antall ansatte. Dette kan være et tegn på at mer robuste organisasjoner også skaper bedre grunnlag for frivillighet. Ansatte er med andre ord et argument for at organisasjonene samtidig blir mer bærekraftige, og rustet for ytterligere samarbeid med fylkeskommunen.

Ytterligere forhold, som med fordel kunne blitt beskrevet bedre, er effekten av *organisert* frivillighet. At det finnes eventbasert frivillighet er riktig, men hvis det kun skulle være kortvarig og eventbasert frivillighet; vil den gi den samme effekten for samfunnet?

Dette er en side ved organisert frivillighet som strategien ikke beskriver. Det oppstår verdier når mennesker binder sosiale bånd mellom seg, og får meningsfull sysselsetning via frivillig arbeid. Dette bidrar blant annet til bedre helse, og det er med på å skape sosial kapital. Idrettskretsen har tidligere forsøkt å forklare dette gjennom nedenstående figur.

Effekten av en aktivitet (idrett) er økt fysisk aktivitet, bedre helse, noe som igjen bidrar til sosial bærekraft. Selv om du gjør det for deg selv. Egenorganisert aktivitet har dermed, og naturligvis, en verdi. Men når en gjør den samme aktiviteten i en organisasjon vil det *i tillegg*, slik beskrevet ovenfor, oppstå merverdier som økt kunnskap og nettverk, mer robuste lokalsamfunn med en større følelse av tilhørighet, større forståelse for demokratiske spilleregler. Dermed økes den sosiale kapitalen. Når disse organisasjonene må samarbeide eller kommunisere seg imellom i et lokalsamfunn, vil det oppstå enda flere merverdier.

Idrettskretsen mener at en slik tilnærming til frivillighet vil øke forståelse for frivilligheten.

Konkrete rettelser til teksten om frivillighet

På s. 13 står det: "Frivillige lag og foreninger er selvstendige enheter, *eid* av medlemmene, som også kan bestemme hva en skal drive med." Vi må få lov å poengtere at det er direkte feil. Medlemmene eier *ikke* foreningene. I Norge er foreninger selveiende enheter; se <https://www.brreg.no/lag-og-foreninger/hva-er-en-forening/> og <https://www.jusstorget.no/hva-er-en-forening/>.

4) Om bærekraft

Viken idrettskrets har i langtidspanen for 2021 – 2024 et delmål om bærekraftig idrett. I tillegg har Viken idrettskrets samarbeid som metode. For å nå bærekraftsmålene må alle være seg sitt ansvar bevisst og jobbe sammen. Idrettskretsen skal gjennomføre tiltak for å: skape forståelse innad i Viken-idretten om hva bærekraft er, lage en modell for bærekraftig idrett og videreformidle kompetanse om modellen til idrettslag og idrettsråd i Viken.

Idrettskretsen bidrar blant annet til Norges idrettshøgskoles programfag innenfor idrett og bærekraft.

Idrettskretsen mener at et stort ansvar hviler på overliggende organisasjonsledd til å informere og veilede. I kapittel 4 er dette ansvaret snudd. Det legges for mye ansvar på de enkelte foreninger og lag.

Idrettskretsen er opptatt av en bærekraftig modernisering av hele samfunnet. Miljøansvar og sosiale hensyn kan oppnås samtidig med økonomisk vekst, og det krever kompetanse og felles mobilisering. Kort sagt må bærekraftige valg gjøres attraktive og oppnåelige, også for frivillighetens lokale lag og foreninger.

Dette er et syn som idrettskretsen mener mangler i teksten. Vi ser imidlertid initialt at strategien inntar et slikt samarbeidende syn, gjennom at fylkeskommunen må jobbe sammen med frivilligheten for å skape bærekraftige samfunn, mens en i påfølgende avsnittet ofte har snudd ansvarsbyrden.

Noen generelle kommentarer til teksten:

På s. 23 blander en sammen styrking med målretting. En skriver: "Styrking/målretting står derfor frem som en hovedstrategi." Idrettskretsen mener at styrking ikke nødvendigvis er det samme som målretting, og bør dermed ikke omtales i den samme strategien. VIK mener at en først må styrke organisasjonene. De har en egenverdi som selvstendige frivillige organisasjoner, og deres eksistens er med på å styrke bærekraftsmål og sosial kapital. Den andre strategien handler om målretting, altså å mene noe om hva de frivillige organisasjonene burde drive mer med. Det mener idrettskretsen at fylkeskommunen både kan og bør ha som strategi, men de to strategiene må holdes fra hverandre.

Det er fylkeskommunen som må initiere og drifte frivillighetsstrategien. Det er imidlertid flere steder i teksten hvor en legger ansvaret på de frivillige organisasjonene. På s. 5 står det for eksempel: "«Hensikten med temastrategien er å vise hvordan frivilligheten kan være med å samarbeide for å fremme bærekraftsmål, sosial integrasjon og demokratiutvikling, og hva Viken fylkeskommune kan gjøre for å styrke disse bidragene.»"

En bør snu denne formuleringen slik at det er fylkeskommunen som har ansvar for fremdrift, og for strategien. Forslagsvis kan en formulere seg slik: «*Hensikten med temastrategien er å vise hvordan Viken fylkeskommune kan styrke frivilligheten, slik at en gjennom samarbeid kan fremme bærekraftsmål, sosial integrasjon og demokratiutvikling.*»

Dette er ikke et enestående eksempel hvor en legger ansvar på frivilligheten for å oppnå noe i fylkeskommunens planer.

Ytterligere et eksempel finnes på side 9: "«Å redusere innslaget av reiser som bidrar til miljøforurensing vil være en viktig oppgave for alle lag og foreninger.» Det er ikke sikkert at dette er en viktig oppgave for alle lag og foreninger, men det vil være viktig for fylkeskommunen at den klarer å finne insentiver som gjør det enklere for foreninger å kunne velge mer miljøvennlige løsninger. De løsningene henger også sammen med

samfunnets utfordringer innenfor transport. Det er ikke nødvendigvis foreninger som organiserer transport. Det er de enkelte medlemmene som bruker de transportalternativene som de finner enklest.

Forslag til ny setning: «Å redusere innslaget av reiser som bidrar til miljøforurensing vil være en viktig oppgave for fylkeskommunen. At fylkeskommunen bidrar med ulike insentiver og informasjon er nødvendig for få med seg lag og foreninger. Viktig å trekke med kommunene, fordi deres planlegging kan bidra til å forenkle transportutfordringer.»

Et nærliggende eksempel handler om måten en omtaler de merverdier frivilligheten skaper (for eksempel bærekraft og sosial kapital). De merverdiene oppstår fordi en har valgt å organisere seg, og oppstår ikke på den samme måten hvis en er uorganisert. På s. 21 blir de frivillige organisasjonenes bidrag omtalt som "bivirkninger". Det står: "Evnen til å styrke demokratiet og skape tillit og sosial tilhørighet må sees som bivirkninger av måter frivilligheten innretter seg på." Det er riktig at disse *merverdiene* ikke er årsaken til at en har valgt å organisere seg rundt en interesse, men ordet "*bivirkning*" assosieres negativt.